

MESÉS TÜDŐBETEGSÉGEK 7.0

Felséges tüdő, alattvalói köhögések

Dr. Molnár F. Tamás^{a,b}

^aPTE ÁOK Orvosi Készségfejlesztő és Innovációs Központ Műveleti Medicina Csoport, Pécs

^bPetz Aladár Egyetemi Oktató Kórház, Sebészeti Tanszék (PTE ÁOK)

Szt. Sebestyén Mellkassebészeti Részleg, Győr

Elérkeztünk a 2023-as esztendő utolsó számához; a Kultúrorvostani rovat is évvégére készül. Az idei tematika a mesék jegyében telt. A történelmi alakokról szóló történeteknek, különösen minél régebbiekről szólnak, annál erősebb a mesés jellegük; alkalmasint nem nélkülözve a rémmesei vonásokat sem.

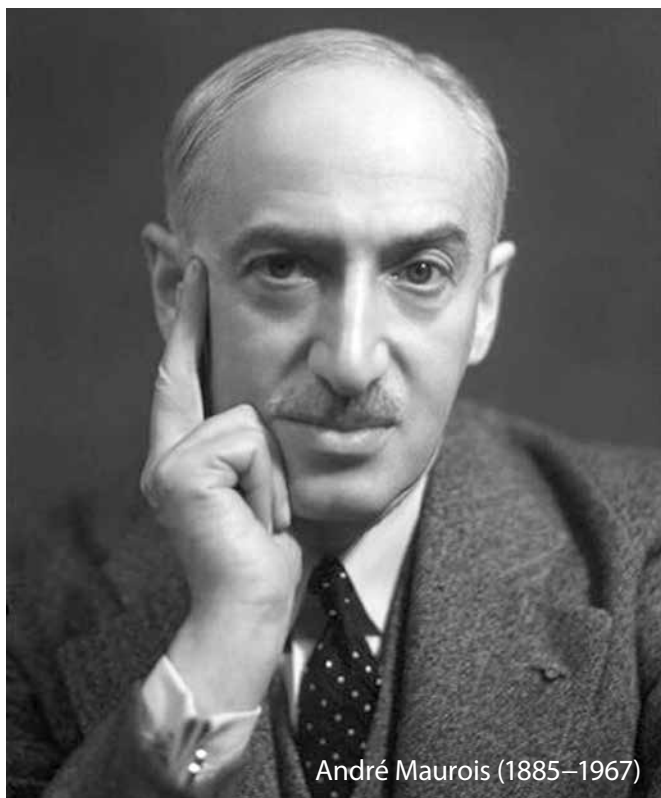
Az Amega ezévi, ötödik számában már köhögtek Erich Kästner és Oscar Wilde hőseit. Most André Maurois (1885–1967) következik, aki a múlt századi

francia irodalom itthon is közkedvelt szerzője volt. VII. Edward brit uralkodó francia nyelvtanára; író és történész; az életrajzi regény mint műfaj korai, meghatározó alakja, finom lélektani megfigyelések szerzője. Angol, német nyelvtudása, kivételes intelligenciája tette a Nagy Háborúban az antant közös vezérkara nélkülözhetetlen tisztjévé. A második világháború után már szinte csak írói életrajzokat írt. Az egyik legjobbat vetjük kézbe, ebből idézünk néhány bekezdést.

(1909. február 9.) „Amikor érkezett az ideje a németországi útnak, a király tétovázott. Egészségi állapota pár hónap óta rosszra fordult. Köhögési rohamai voltak, sokszor majdnem a fuldoklásig.” (328. oldal)

„A király kiszállt a vonatból és szemlét tartott a díszszázad fölött. Majd, mikor visszaült a vonatba, fuldokló köhögés fogta el. Goschen¹ látta, hogy a király súlyos beteg. De a király mégis annyira jobban lett, hogy ránézett a követ mellére és így szólt hozzá: Estére a többi kitüntetéseit is tegye fel.” (329. oldal)

(1909. február 12.) „Bülownak², ahogy hallgatta a királyt, az volt a benyomása, hogy egy haldoklóval beszél, mert a király teljesen kimerültnek látszott, alig bírt lélegzeni. (...) A király szájában a szokott vastag szivar

André Maurois (1885–1967)

1. Sir Edward Goschen, berlini angol követ

2. Bernhard Heinrich Karl Martin von Bülow (1849–1929) gróf, majd herceg; német külügyminiszter, majd kancellár (1900–1909)

füstölgött. Hosszasan elbeszélgetett a hercegnével. Egyszer csak köhögési inger fogta el, előrebukott és el ejtette a szivarját: szemei kimerevedtek, arca elsápadt. Pless hercegnének ez volt az első gondolata: Istenem! Csak nem hal meg? Ráadásul idegen földön? (...) Mindenkit kiküldtek a teremből és a király negyedóra múlva jobban lett.” (332. oldal)

„(...) a sok gond végül is aláásta gyöngé egészségét. Köhögési rohamai voltak és köpete nem tetszett az orvosoknak. (...) Biarritzba utaztában már rosszul érezte magát, és mire odaért, kitört rajta a heves tüdőgyulladás. Orvosa, aki vele volt, megállapította, hogy a szíve nem bírja már a nagy köhögési rohamokat.” (342. oldal)

(1910. május 5.) „A király rá akart gyújtani, de elfogta a köhögés. Ha ez még sokáig így tart, végem van – súgta. Az egyik gyarmati kormányzó, ki aznap nála volt, azt mondta róla, hogy már nem húzza sokáig. Május 6-án reggel az orvosok nagyon súlyosnak találták a király egészségi állapotát³. A szíve gyöngült. A király nyugodt volt; megint megpróbált rágyújtani, de nem ízlett neki a szivar, eldobta és azt mondta, hogy nyomorultul érzi magát.” (345. oldal)

1. kérdés:

Ki lehet a leírás alanya, tárgya és egyben a könyv címe, melyből az alábbi idézetek valók?

- VI. Edward
- VII. Edward
- VIII. Edward
- IX. Edward

A história tele van fura fordulatokkal. Azon a délutánon, amelyen őfelségének haldokolni méltóztatott, lóverseny volt. A közönséget megnyugtatta a hír, hogy a Buckingham palota úgy rendelkezett, a királyi istálló lova induljon a futtatáson. A kanca nyert, s a walesi herceg gratulált atyjának.

3. A rovatvezető nem képes eltitkolni a múlt korok írói és fordítói iránti áhítatos tiszteletét. A mai tollforgatók bizonyosan őfelsége „egészségügyi” állapotáról szólnának, hiszen az sokkal fontosabban hangzik, fittyet hányva az elemi nyelvi tartalomra, miszerint egészségügye egy államnak van (vagy nincs) – és persze olyan, amilyen... A „király” szerfelett gyakori emlegetése, szóismétlése és halmozása miatt a fordító nevében is elnézést kérünk.

Sir Edward Goschen (1847–1924)

„Így válaszolt: Igen, már hallottam, örülök. Nemsokára elveszítette eszméletét és éjjél előtt kiadta lelkét.” (347. oldal)

Martin von Bülow (1849–1929)

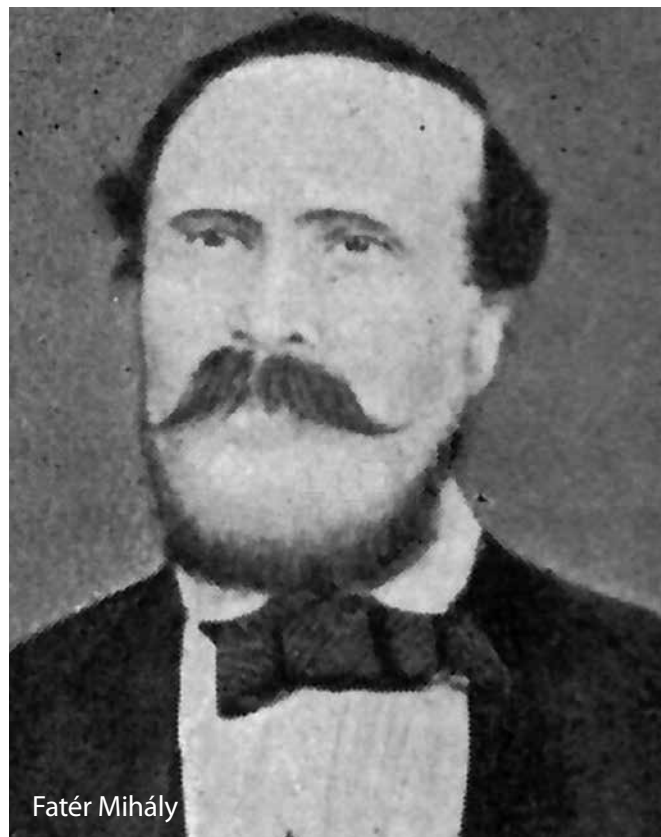
2. kérdés:

Mi volt a paripa „alkalomhoz illő” vagy éppen nagyon is disszonáns neve?

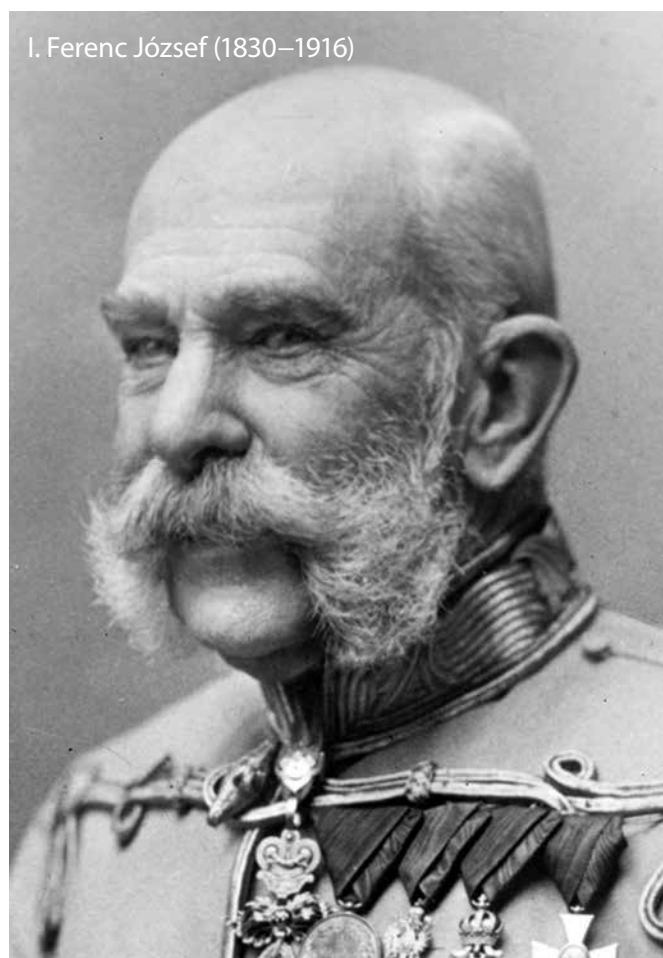
- Witch of the Air
- Glory
- Sunak
- Kincsem

Hagyjuk a Boldog Britanniát, még lesz egy jó évszázada. Nem úgy, mint az Osztrák-Magyar Monarchia nevű Habsburg Birodalomnak, mely a szomorkás 1918-as esztendővel leheli ki a lelkét. „És a maradék: Ausztria (Der Rest ist Österreich)” – mondták magukról a sógorok: az önsajnálatot pedig ránk hagyták; a maradékkal sáfárkodva most nagyon úgy néz ki, hogy kiválóan vannak.

De ne rohanjunk előre; maradjunk a 19. századi habsburgiánus, pontosabban alattvalói köhögésnél. A felhőtlennek nem mondható 1850-es esztendőben (messze még az „aradi vértanúk mézárósa” – „Ferenc Jóska atyánk” átmenettől) május 9-én egy vidéki város

Fatér Mihály

I. Ferenc József (1830–1916)

gimnáziumának tanulói köhögéssel, harákolással zavarták meg a császárért mondott imát. Ahelyett, hogy másnapra kigyógyultak volna a célzatos felső légúti irritációból, sajnos még hangosabb, még inkább tünetésszerű lett a hangzavar, és ismét akkor, amikor az uralkodóért szólt a fohász. A megtorlás nem maradt el: a köhögéscsillapítás különös formájaként egy tanuló kicsaptak a gimnáziumból, többeket megkorbácsoltak, Fatér Mihály igazgató uram pedig feddést kapott.

3. kérdés:

Melyik dél-dunántúli város templomában zajlott az esemény?

- Pécs, Szent Mór Székesegyház
- Kaposvár, Nagyboldogasszony templom
- Szekszárd, Belvárosi Katolikus templom
- Zalaegerszeg, Mária Magdolna templom

A Habsburgok maguk is sokat köhögtek, mi több számos tüdőgyulladást is túléltek.

Őfelsége I. Ferenc József császárnak és apostoli királyunknak két pneumónia is jutott. Az első 1914 tavaszán zajlott le, a második (és immár végzetes) 1916 késő őszén. Az, hogy a 84 éves uralkodó a korábbi szö-

vődmény nélkül vészelt át, joggal tekinthető az antibiotikumok feleslegességét alátámasztó erős történeti bizonyítéknak. (Alexander Fleming ekkor még csak 33 éves ismeretlen mikrobiológus a londoni St. Mary Kórházban, legfeljebb skót ezrede lövészklubjának tagjai ismerik a nevét.)

Ezenközben a Monarchia népe erősen aggódott uralkodójáért. Mi, azaz ükapáink minden joggal, hiszen a kijelölt utód Ferenc Ferdinánd köztudottan nem szívelte a rebellis magyarokat; a birodalom jövőjét a szlávokban látta. Ha őfelsége az első, 1914-es tüdőgyulladás nem vészeli át szerencsésen, akkor Ferenc Ferdinánd lesz az új uralkodó; és aligha látogat el Szarajevóba majd az év júniusában. A medicina és a jó levegő már addig is jótékony hatású volt. A trónörökös korábbi csúcshurutját, „tüdő affectióját” Viktor Eisenmenger (a pulmonalis hypertensio leírója és szindróma névadója) hagyta meggyógyulni. Számos betegségről tudjuk, hogy befolyásuk van a történelemre, de hogy hiányuk, vagy éppen gyógyulásuk is az legyen, az már jóval ritkább.

Tüdőgyulladás végzett az utolsó Habsburg uralkodóval, IV. Károssal is. Bár a spanyolnátha szövődményének szokás tartani; az addigra trónfosztott császár és király egészsége eleve igen törékeny volt. A Birodalom pedig kimúlt alóla.

Ferenc Ferdinánd (1863–1914)

Habsburg Miksa (1832–1867)

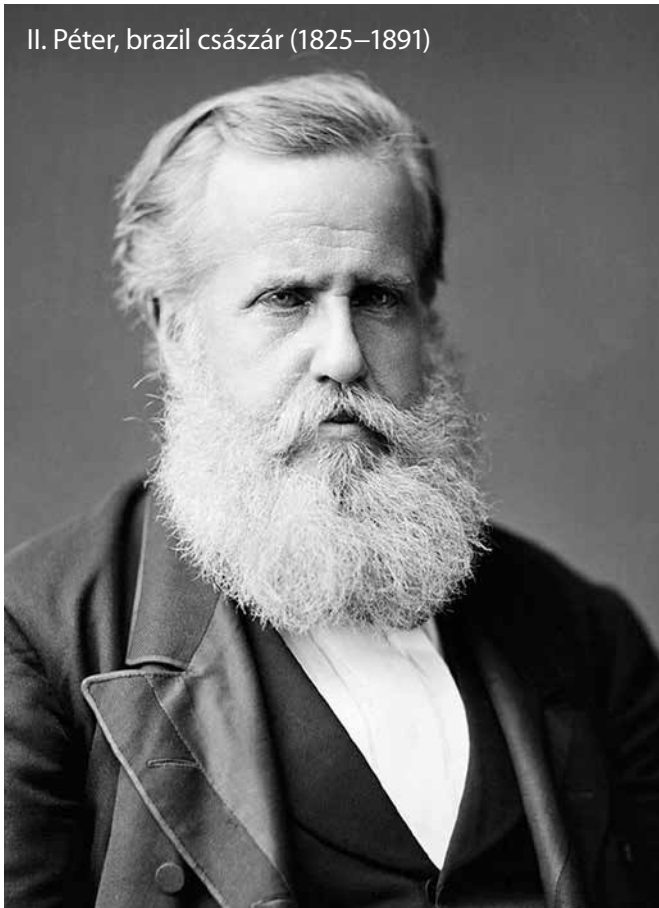
Habsburg Miksa, I. Ferenc József öccse (a Windsor ház mai terminológiájában „A tartalék”) Mexikó császári trónjáért a mesés trieszti kastélyát, a Miramarét hagyta ott. (Tovább fűzve a Harry herceg hasonlatot: sorsát ugyanúgy egy nagyravágyó, de arra tökéletesen alkalmatlan feleség pecsételte meg, mint másfél évszazaddal későbbi brit sorstársáét. Meghane asszony sokat szenvedő férje azonban remélhetően legalább nem hal bele az amerikai kalandba, ami szegény Miksa császárról nem mondható el.)

4. kérdés:

Miksa (I. Maximilian) mexikói udvarában egyetlen magyar kísérőről tudunk, a szakácsról, aki beszélő nevet viselt. Vajon mi volt az?

- Tüdős
- Lábos
- Hasas
- Kezes
- Fejes

II. Péter, brazil császár (1825–1891)

Segítség a megoldáshoz: az európai szakvizsgák (EUMS) elengedhetetlen tesztjére (multiple choice question: MPQ) készülőknek szóló tanács: ne keressék egyből és görcsösen a jó választ. Kezdetnek zárják ki a valószínűtlen megoldásokat; hiszen a Kezes és a Hasas inkább jelző (báránnyé, illetve vemhességé). A Lábos, bár edény, de nem elképzelhetetlen, mint családnév, ám a lap profiljába a különös Tüdős név jobban illik. Tehát?

A homályos források arra engednek következtetni, hogy Habsburg Miksa unokaöccse, Pedro, Brazília császára (1825–1891) is tüdőgyulladás áldozata lett.

5. kérdés:

Vajon hogyan és hol lett tüdőgyulladás áldozata Pedro, Brazília császára?

- szepszisben, a Johns Hopkins Hospital tüdőosztályán
- csöndesen, a Mayo klinikán, asylumban
- száműzetésben, Párizsban, bánatában
- népe szeretetétől övezve, Brazília akkori fővárosában, Salvadorban

Nagy-Britannia korábban is szóba került. A XIX. századi kriminológia nagy rejtélye Hasfelmetsző Jack személye. Igen termékeny történelmi konteo talaj ez. Legalább évtizedente felmerül egy-egy új jelölt. Az egyik közkeletű (tagadhatatlanul legszaftosabb) kandidátus személyét erősítő közvetett érv lenne, hogy a rejtélyes londoni kéjgyilkosságok egyszerre abbamaradtak, miután hősünk influenzás tüdőgyulladásban meghalt.

6. kérdés:

Ki lehet ez a gyanúsított?

- Albert Victor Christian Edward herceg, vagy röviden Eddy, Viktória királynő félkegyelmű fia
- Habsburg Lotharingiai Lajos Viktor, Ferenc József öccse, aki rendre női ruhákban járt, és a londoni meleg fürdők kedvelt látogatója volt. Beszédes beceneve Luziwuzi volt.
- Lewis Carrol, az Alice Csodaországban szerzője
- Hyam Hyams
- egyikük sem, a körülbelül 60 másik gyanúsított között kell keresni a tettest

Albert Victor herceg (1864–1892)

MEGOLDÁSOK

1. válasz

b. VII. Edward (1841–1910; uralkodott: 1900–1910 között). Ötvenkilenc esztendősen lépett trónra; még mindig jóval fiatalabban, mint III. Károly (1948–; uralkodik 2022 óta).

(Az idézetek forrása: André Maurois: VII. Edward és kora, fordította: Lányi Viktor, Atheneum kiadó, 1934)

2. válasz

a. A ló neve Witch of the Air (Légboszorka) volt; tekintettel az anamnézisre, legalábbis különös allúziókkal terhes.

3. válasz

b. A jó válasz a kaposvári Nagyboldogasszony templom, ma már székesegyház.

Az inkriminált tanintézet pedig a rovatvezető és a főszerkesztő alma matere: akkor még (szerencsére) az alapító, gróf Somssich Pál nevét viselő gimnázium volt. Mostanra a derék őskommunista és meglehetősen kelletlen Tánccsics Mihályról van elnevezve: látnivalóan levakarhatatlanul. Ebben is osztozik Ságvári Endrével...

Édouard Manet: Maximilian, mexikói császár kivégzése

4. válasz

a. És tényleg Tüdősnek hívták a szakácsot. Legvégig, az Édouard Manet festményén is megörökített kivégzéséig kitartott a szerencsétlen sorsú uralkodó mellett.

5. válasz

c. A párizsi száműzetés a helyes válasz. Brazília császára, II. Péter, teljes nevén Pedro de Alcântara João Carlos Leopoldo Salvador Bibiano Francisco Xavier de Paula Leocádio Miguel Rafael Gabriel Gonzaga de Bragança e Habsburgo 1889-ben kényszerült emigrációba (a trónról sosem mondott le). A nőági örökösödést elfogadni képtelen, fellázadt hadsereg fosztotta meg rangjától, Brazília azóta köztársaság.

6. válasz

a. Máig több mint félszáz gyanúsítottat gyűjtött össze az igazságra legkevésbé kíváncsi sajtó. A tesztkérdésre a válasz Eddy, ám ő a bizonyossággal határos valószínűséggel kizárható a reális elkövetők közül. Egyetlen biztos tény, hogy 28 évesen valóban tüdőgyulladásban halt meg. A rovatvezető megvárná a bűnjeleken lévő minták DNS vizsgálatának eredményét, ha lenne ilyen, mielőtt végképp a sarokba hajítja a gyanút. ■